

VLAD ȚEPEȘ DRAKULA /1430-1476/ HAVASELVE VAJDÁJA 1448-BAN 1458-1462 KÖZÖTT ÉS 1476-BAN/

DRAKULA KORTÁRSAI ÉS A KORABELI DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN

A 15. század második felében a nagy európai kereskedővárosokban, Béctől Nürnbergig, Münchentől Hamburgig és Strasbourig igen gyorsan terjedtek a Drakula kegyetlenségeiről szóló rövid horror történetek. Ennek egyik okát abban kell keresnünk, hogy az erdélyi szász kereskedők gyakran megfordultak az osztrák és német városokban, és bizonyára a szemtanú hitelességével számoltak be Vlad Țepeș-Drakula 1456-tól kezdődő erdélyi portyázásairól, kegyetlenségeiről, hallatlan kínzási módszereiről. Másfelől e városok egyre növekvő lakossága szívesen hallgatta a kor megdöbbentő eseményeit. Ily módon az 1460-as évek elején, tehát még Drakula életében tetemes anyag gyűlt össze a havaselvei vajda rémtetteiről. Kialakulóban volt a 15. század egyik legizgalmasabb horror-sztorija, melyben a szóbeli hagyomány, történelmi tény és költői fikció egyként keveredik. Szinte egyszerre születtek meg a német és latin nyelvű krónikák, az orosz elbeszélés, a bizánci krónikák, melyek nagy mértékben azonosak is. Ugyanakkor a templomi festészetben is kialakult egy sajátos Drakula-ikonográfia, amely egy-két évtized leforgása alatt terjedt el Ausztriában és Németországban. A legnagyobb ausztriai és németországi templomok szárnyas oltárain Drakula jól felismerhető alakja Pilátus képében van jelen. Ezt követően láttak napvilágot az első újságlapok egy-egy tetszetős Drakula-képpel, és harminc-negyven rövid, „ütős” rémtörténettel. Drakula kedvenc témája volt verses krónikáknak, városi jegyzőkönyveknek, világtörténeteknek, pápai visszaemlékezéseknek. Alakja máig foglalkoztatja a közvéleményt, olyannyira, hogy például 2008-ban a bécsi Kunsthistorisches Museum és az Ambras Múzeum rendezte meg Bécsben és az Innsbruck melletti Ambrasban az eddigi legnagyobb történelmi kiállítást a havaselvei vajdáról és a róla szóló mítoszról, majd 2010-ben újra megrendezték Bukarestben, abban a városban, amelyet 1459-ben Vlad-Drakula alapított.

A 15. századi német krónikák

A Drakula-történetek először szóban és kéziratos formában terjedtek. Eddig négy kéziratról tudunk: a svájci *Sankt Gallen* apátságban *Geschichte Drakole Waide* (Drakula vajda történetét) című kéziratot találták meg; Londonban a British Libraryben őrzik a *Die histori von dem pösen Dracol-t* (A gonosz Drakula történetét) ; az ausztriai *Lambach* kolostorban Drakula-történet csak másolatban maradt fenn, eredetije mára elveszett; a negyedik a franciaországi *Colmar* városi könyvtárában található. Oly mértékben azonosak a fölsorolt, különböző nyelvjáráásokban keletkezett történetekben föllelhető földrajzi és történelmi adatok, hogy egyenesen azt feltételezik, kellett lennie egy 1462–1463-ra tehető nyomtatott Drakula-röpiratnak, azaz egy őstípusnak. Ugyanis az elbeszélte eseményeket pontos utalások teszik hitelessé. Azért is valószínű, hogy a kéziratok 1462 előtt keletkeztek, mert még nem számolnak be arról, hogy Mátyás király miként fogatta el és vitte Drakulát a visegrádi várba.

Beheim verses krónikája Drakuláról

A kéziratos anyagon kívül az egyik legértékesebb és legrészletesebb kútfő a német Michael Beheim (1416–1474) közel ezersoros költeménye. A cseh-német származású vándordalnok az 1450-es években Cillei Ulrik szolgálatában állt, majd 1456-ban Pozsonyban, V. László királyhoz szegődött, és részt vett a nándorfehérvári csatában. Jelen volt pártfogójának, Cilleinek a

meggyilkolásánál is. Mint írja, a Hunyadiak őt is fogva tartották, kirabolták. Ezért a Hunyadi-ház ellen mindig is ellenséges érzelmeket táplált. Hunyadi Jánosról például azt írta, hogy a kormányzó sok szégyenletes dolgot követett el, minden hasznot és jövedelmet elvett a királytól, és Cillei, mint a király legközelebbi rokona, ezt az állapotot nem akarta tűrni. Ezért kellett Cilleit eltávolítani a Hunyadiak útjából. Mindezt csak azért említjük meg, hogy láttassuk, Beheim semmiképpen sem állhatott Hunyadi Mátyás oldalán, amikor 1462–1463-ban költeményét megírta. 1462 és 1466 között III. Frigyes császár udvarában tartózkodott, és több mint bizonyos, hogy itt írta meg a rémtettek eposzát.

A Drakuláról szóló poéma hitelességéről már az 1900-as években kialakult az első magyar-román vita. Bleyer Jakab 1902-ben a *Századok* című folyóiratban terjedelmes tanulmányosorozatot közölt Beheim életéről és munkásságáról.¹ 1903-ban Bleyer a heidelbergi egyetemi könyvtárban található Beheim-kódex alapján közzétette a Drakuláról szóló költeményt az erdélyi német folyóiratban.¹ Ugyanebben az évben a román Gregor C. Conduratu doktori értekezést írt Beheim költeményéről, melyet ő is közölt,¹ anélkül, hogy tudott volna Bleyer tanulmányáról és közléséről. Egy harmadik történész, A. Schullerus mindkét szerző szemére vetette, hogy elfogultak Beheim költeményének kútfői értékét illetően. Erre válaszul, Bleyer egy 1904-ben írt tanulmányában leszögezte:

... méginkább megszilárdult az a meggyőződés, hogy Beheim és az összes tudósítások egy közös, Jakab szerzetestől vagy ennek egy társától származó följegyzésre mennek vissza... Mivel tehát legközelebb állt oly forrásokhoz, melyekből aránylag megbízható értesüléseket szerezhetett, költeményének történelmi hitele kétségtelenül nagyobb, mint a többi, hozzá közel álló tudósításé. De azt hiszem..., hogy kútfői értéke nemcsak viszonylagos, hanem legtöbb részében – kellő bírálattal felhasználva – abszolút is.¹

De honnan szerezhetette Beheim értesüléseit az igen részletes, néhol pontos leírásokban gazdag költeményéhez? A költő maga adott erre választ, amikor hosszasan elmesélte a három mezítlásas szerzetes, Mihály, Jakab és János találkozását a vajdával, aki szerette volna megtudni, milyen sors vár rá. Azonban a három szerzetes közül egyedül János vette a bátorságot, hogy felsorolja a vajda bűneit, kegyetlenségeit, és szemébe mondja: „te beste, szörnyű gyilkos,/ fékezhetetlen tomboló,/ vérszomjas zsarnokoskodó:/ a sok szegényt mért irtod?”¹ Majd felteszi a minden idők zsarnokainak címzett kérdést: „Mit remélsz,/ pokolfajzat, örökkön élsz/ talán, s nem lesz halálod? (79. szakasz), mire a felbőszült vajda saját kezűleg húzta karóba a szerencsétlen barátot, majd a kolostor elé helyeztette. Sokan elhagyták a kolostort és a vidéket, köztük az említett Jakab barát, aki először Bécsújhelyre, a császár udvarába menekült, majd innen egy közeli kolostorba vonult, ahol a költő többször meglátogatta, hogy feljegyezze a Drakuláról szóló történeteket.

Beheim hosszasan írja le Drakula hihetetlen kegyetlenségeit. Használta a középkor szinte minden kínzási módját; Heródes, Diocletianus és Néro együtt sem követett el annyi bűnt, mint Drakula egyedül, állítja Beheim. Például sebet vágatott az embereken, s ezeket sóval dörzsöltette be (erről Bonfini is beszámol). Egyeseket megsütetett, megfőzetett, megnyúzatott, felakasztatott, köszörűkövel hasított szét, másokat árnyékszékbe dobott, hajuknál vagy lábuknál fogva felakasztatott. Ez a „gonosz vérszomjas” áldozatainak szemébe és fülébe vastag szögeket veretett, másokat vad lovakhoz vagy hegyről leengedett szekerekhez köttetett, ágyúba gyömöszölve kilövetett. Az embereket betanított kutyákkal marcangoltatta szét. A legkegyetlenebb horrorjelenetek közé tartozik Beheim ama leírása, melyben kisgyermekes anyákat pólyás csecsemőkkel együtt húzatott karóba, az anyák melleit levágatta, helyükbe a csecsemők fejét tétette.

Beheim leírásait természetesen fenntartással kell fogadnunk. Belőlük mégis képet alkothatunk arról, hogy milyen volt a német befogadó közönség horrorigénye, amelyhez a költő alkalmazkodott. Drakula szokásaként számol be arról, hogy amikor embervért látott maga előtt, belemártotta kezét, ezt étkezés közben is megtette, s ettől aztán jókedvre derült. (Ezt a jelenetet

még nem használta fel a vámpírirodalom, talán a Stephenie Meyer utáni nemzedékre vár a feladat.)

S hall mily pokolfajzatja:
karóba húzottak között
kínjukban míg gyönyörködött,
reggelijét ott tartja.
kedvére volt s kedvére tett,
ha kiomló vért nézhetett,
hiszen szokása volt az,
hogy friss vérben mosott kezét,
mit, ha asztalnál épp evett,
előre odahordat.
derűs volt és kedélyes
jókedv s multság élteté,
mely oknál fogva rendelé
és asztalnál kéjes
örömmel nézi sok szegény
kínját s ha jajgat mind a nép...¹

Beheim költeményének utolsó része a vajda elfogatásának igen részletes leírása. Elmondja, hogy a vajda szorult helyzetében a török szultánhoz fordul segítségért, melynek fejében kész a szultán kezére adni Mátyás királyt és kíséretét. Ezt a verses krónikát dalnokok adhatták elő népes vásári közönség előtt, erről tanúskodik az igen hatásos párbeszéd formája, mely színpadi elemeket tartalmaz. Ebben az értelemben az orosz elbeszélés igen hasonlít Beheim művére, akárcsak a sokkal később keletkezett román Drakula történetek.

Drakula-ikonográfia a 15. századi oltárképeken

A szemtanúk közül talán Miklós modrusi püspök ír leghitelesebben Drakuláról, hiszen budai tartózkodása alatt személyesen is találkozott vele (lásd erről bővebben *Mátyás, a médiaguru* című fejezetet). A rabságba vetett „vlahok zsarnokának” sápadt arca és fenyegető tekintete olyan, mint amilyennek a Mátyás udvarában készült és elveszett olajfestmény egy későbbi másolatán is ábrázolják, amely még uralkodóként mutatja be a havaselvei vajdát. A másolat 1596-ban készült II. Ferdinánd tiroli herceg (1529–1595) megrendelésére. A másolaton látható fejdísz, a szem, a sasorr, a hosszú bajusz alapját képezte a templomi oltárookra került Drakula-ikonográfiának. Figyelemre méltó, amint Drakula előbb szájhagyományban, majd írásban, s végül képen megjelenik. Mindhárom reprezentációban fő jellegzetessége a sápadtság, amely a mindenkor vámpírok ismérve.

A kultúrtörténet kutatói eltöprenghetnek azon, hogy a 15. század egyik legkegyetlenebb történelmi alakja hogyan került be még életében a német nyelvterület legmélyebb rétegeibe, a szóbeli hagyományoktól kezdve a kolostorok kéziratárán és a templomok oltárképein keresztül a legelterjedtebb médiáig, az újságlapok hasábjaiig. Ne feledjük, Gutenberg csupán néhány évtizeddel azelőtt fedezte fel a nyomtatást.

A kutatók¹ az 1460–1465-ös évekre keltezik a *Pilátus kihallgatja Jézust* című oltárkép Drakuláját. A kép eredetileg a bécsi ferences templom oltárképének része volt, jelenleg a Ljubljana Nemzeti Képtárban őrzik. A festmény Drakulájának fejdíszé a szokásos, de arca kevésbé félelmetes, inkább kételkedő. Ritka, hogy teljes alakú ábrázolás, még akkor is, ha ülve látjuk Drakulát.

Ugyancsak ebből a korból származik *Keresztrefeszítés* című oltárkép (bécsi Maria am Gestade templomban), melyen Drakula fejdísze, hosszú haja és tekintete egy szelídebb Drakula-képet mutat a vajdáról.

Német újságlapok Drakula vajda rémtetteiről

Az 1460-as évek elején tetemes anyag gyűlt össze a havasalföldi vajda rémtetteiről, s kialakult a 15. század egyik legizgalmasabb horror sztorija, melyben egyaránt keveredik a szóbeli hagyomány, történelmi tény és költői fikció. A vajda rémtetteiről szóló tudósításoknak tizenhárom különböző nyomtatott kiadása ismeretes az 1484 és 1520-as évek között. A legkorábbi 1484-ben Lübeckben adta ki Bartholomaeus Gothan nyomdász és Széchenyi Ferenc gyűjteményével együtt került az Országos Széchenyi Könyvtárba.¹ Az elbeszélés a havaselvei vajda rémtetteit eleveníti meg az 1456–1462 között.¹

A kiadvány címe: *Van deme quaden thyrane Dracole nyda*, s a cím alatt fametszet látható Drakuláról, mely minden bizonnyal idegen minta után készülhetett, hiszen a főntebb említett, hitelesnek vélt olajfestménymásolat, amely az ausztriai Ambras kastélymúzeumban található, másképpen ábrázolja a vajdát. A második oldalon szerepel egy német nyelvű cím is: *Van eyneme bösen tyranne ghenomet Dracole nyda* vagyis „Egy Drakula vajdának nevezett gonosz zsarnokról”. Az újságlap arról tudósít, hogy a „schrekelike, wunderlike” (elrettentő és kegyetlen) vajda 1456-ban betört Erdélybe, és nagy pusztítást vitt véghez.

Ezután következik harminckét történet, kezdve a rémtettektől egészen a budai várfogságig és bűneinek megbánásáig. Az újságlap nyelvjárását illetően sem egyeznek meg a kutatók. Az 1880-as években Kertbény Károly úgy vélte, a 15. század erdélyi szász nyelvjárásáról van szó. Hubay Iona Nedeczey Jenő nyelvészprofesszor véleménye alapján azt állítja, hogy közép-almérettel állunk szemben, hiszen az említett nyomdász ezt az újságlapot erre a nyelvre fordította, és a Hanzavárosok olvasói számára adta ki.¹

Ezek azok a leírások Drakula kegyetlenségeiről, amelyek ezentúl, kisebb-nagyobb változtatásokkal, a legtöbb Drakula-történetben megjelennek. A könyvünk elején közölt 1500-as elbeszélés is alig egy-két eseménnyel (a telhetetlen Értető, n kereskedőkről szólót) gazdagabb, mint a lübecki. Minden történet arról szól, hogy Drakula kegyetlenül megbünteti az ellenfeleit, követeket, koldusokat, lustákat, koldusokat, cigányokat, szerzeteseket, saját embereit, és a végén „mindegyiket karóba húzatta.”

*

Az egy idő után az egész német nyelvű Európában elterjedt történet „eladhatóságára” felfigyeltek a szemfüles nyomdászok. Leonardus Hefft nevű német krónikás szerint már 1462-ben mindenfelé mutogatták Drakula képmását néhány soros magyarázó szöveggel. Értető, hogy a rövid, világos, könnyen megjegyezhető, félelmet, illetve borzongást keltő történeteket famaetszetekkel illusztrálva hat-nyolc oldalas, kis formátumú újságlapokon terjesztették.

Ezt az számos más kiadás is követte: csak Nürnbergben ötször adták ki 1488 és 1521 között.

Kiadták még Bambergben (1491), Augsburgban (1494, 1520, 1559) és Strasbourgban (1500). A szinte hihetetlen népszerűség titka bizonyára az, amit az amerikai szerzőpáros, Radu Florescu és R. T. McNally állít, vagyis, hogy a kiadványok célja az olvasóközönség megrémisztése és szórakoztatása, s ennek köszönhetően vált sikertörténeté.¹

Az újságlapok utóéletéről annyit tudunk, hogy a 16. század második felétől nem jelentek meg újra. J. Ch. Engel történész az 1804-ben kiadott *Moldva és Havasalföld története* című¹ német nyelvű munkájában közli újra a lübecki kiadásnak Széchenyi Ferenc magángyűjteményében fellelhető

változatát, s ezzel Európa számára újra közzétette a Drakula-történetet. A 19. század végéig számos más kiadást is megértek ezek a történetek.

Az orosz Drakula-elbeszélés

A német történetektől gyökeresen eltérő politikai és vallási igényeknek megfelelően született meg a *Povesť o Drakule* (Elbeszélés Drakuláról) című irodalmi alkotás, melyet az orosz irodalom kezdeteinek tekintenek. A 15. századból két másolata maradt fenn, az egyiket 1490. január 28-án fejezte be a beloozerói Kirill-kolostor ismert könyvmásolója, Jefroszin szerzetes. A másik a 15. század végén keletkezhetett, és egy pszkovi eredetű gyűjteményben maradt fenn.¹

A történet szerzője, mint már a múlt század közepén A. Vosztokov, orosz kutató föltételezte, Fédor Kuricyn nevű deák, III. Iván diplomatája, aki 1482–1485 között Budán járt Mátyás király udvarában, s a szemtanú hitelességével meséli el a Drakulával kapcsolatos történelmi és földrajzi vonatkozásokat. Többek között azt, hogy Drakula halála után egyik fia Budán élt, a másik pedig a nagyváradi püspökhöz került.

Ismeretlen szerző

Elbeszélés Drakula havaselvei vajdáról

I. Havaselve földjén egy görög hitű keresztény ember volt a vajda, akit Drakulának hívtak. Ez román név, oroszul ördögöt jelent, Drakula kegyetlen volt: amilyen a neve, olyan volt élete is.

Egyszer felkeresték a török szultán követei. A vajda elé járultak, s a maguk szokása szerint meghajoltak előtte, de turbánjukat nem vették le. Drakula e szavakkal fordult a követekhez:

– Miért viselkedtek így? Nagy uralkodóhoz jöttetek, és megsértettetek engem.

A követek így válaszoltak:

– Országunkban, fejedelem, ez a szokás! Erre Drakula így szólt:

– Ám legyen: megerősítem törvényeteket, hogy szigorúan betartsátok! S azzal a turbánokat apró szegekkel a követek fejéhez szegeztette.

Majd újtukra bocsátotta őket, mondván:

– Menjetek, és mondjátok meg uralkodótoknak: lehet, hogy ő eltűri tőletek ezt a sértést, de én nem szoktam hozzá. Ne kényszerítse hát szokásait más uralkodókra, akiknek azok nem kellenek; tartsa meg szokásait a saját országában!

II. A szultán nagy haragra gerjedt, és hatalmas sereggel háborút indított Havaselve ellen. Drakula annyi embert szedett össze, amennyit csak tudott, és az éj közepén rárontott a török táborra. Sok törököt megölt, de kis seregével nem tudta legyőzni a hatalmas ármádiát, és visszavonult. Reggel szemlére állította ki a csatából visszatért sereget: azt a harcost, aki elől sebesült meg, nagy tisztelettel övezte, és vitézzé ütötte, azokat meg, akik hátulról kaptak sebet, karóba húzatta, mondván: „Nem férfiak, hanem asszonyok vagytok!” Amikor meg ismét a törökök ellen készülődött, ilyen beszédet intézett harcosaihoz: „Aki már a csata előtt a halálra gondol, ne jöjjön velem, maradjon itthon.”

Amikor a szultán ezt meghallotta, nagy szégyenében meghátrált, mert seregét Drakula megtizedelte, és ezért nem szánta rá magát az újabb ütközetre.

III. Később a szultán azt követelte követe útján Drakulától, hogy fizessen neki adót. Drakula nagy tisztelettel fogadta a követet, megmutatta neki kincseit, és így szólt hozzá: – Nem adót akarok fizetni a szultánnak, hanem egész sereggel, minden vagyonommal rendelkezésére akarok állni; amint kívánja, úgy fogom szolgálni! Mondd meg a szultánnak, hogy adja parancsba embereinek: amikor átvonulok országotokon, ne bántsák vitézeimet, mert a szultánhoz megyek, és adót viszek neki.

Amikor a szultán megtudta, hogy Drakula őt akarja szolgálni, parancsba adta, hogy a vajdát mindenütt nagy tisztelettel fogadják; ő maga pedig gazdag ajándékokat küldött Drakulának. Örült a vajda szándékának, mert ebben az időben keleti szomszédjaival háborúzott. Parancsot küldött hát birodalmának valamennyi városába, hogy semmi rosszat ne vétsenek Drakula ellen, ne tanúsítsanak ellenállást, ha bejön az országba, hanem fogadják nagy tisztelettel.

Drakula meg egész seregével török földre vonult, ahol a szultán őrsége kísérte és nagy tisztelettel vette körül. A vajda ötnapi járóföldre hatolt be a török földre, majd váratlanul visszafordult, elfoglalta és kirabolta a városokat és falvakat, sok foglyot ejtett; azokat, akik ellenálltak, megölte, sok törököt karóba

húzott, másokat kettéhasított vagy máglyára vetett. Nem kímélte még a csecsszopókat sem. Végigdúlta az egész vidéket, semmit sem hagyott meg; az ott lakó keresztényeket meg elűzte, és a saját országába telepítette.

Gazdag zsákmánnyal tért haza, a szultán őrségét meg illendően útnak eresztette, mondván:

– Menjetek, és mondjátok el a szultánnak, amit láttatok. Amennyire tudtam, megszolgáltam neki. S ha még további szolgálatomra is igényt tart, számíthat rám, amíg csak erőmből telik!

A szultán semmit sem árthatott neki, csak szégyenkezett.

IV. Drakula a maga országában minden bűnt könyörtelenül megtorolt. Ha valaki rosszat művelt, lopott, rabolt vagy igazságtalan volt, akkor kimondta rá a halálos ítéletet: lett légyen az illető bojár, vagy pap, vagy szerzetes, vagy egyszerű ember, vagy bármilyen gazdag – halálát semmivel sem válthatta meg. Ilyen rettegett volt ez a vajda.

Valahol volt egy forrás, s mellette egy kút. Ehhez a kúthoz minden irányból utak vezettek. A vándorok mindenünnen ide jöttek, és ittak a kút forrásvizéből: a víz hideg és nagyon jó volt. Drakula e kúthoz egy művészi szépségű aranykelyhet tétetett, anélkül, hogy őriztette volna. Aki csak inni akart, ihatott ebből a kehelyből, s azután a helyére tette. Telt-múlt az idő, s a kehely ott maradt, senki sem merte ellopni.

V. A vajda egyszer kihirdette az egész Havaselvén, hogy jöjjenek el hozzá az öregek és nyomorékok, a koldusok és a bélpoklosok. Megszámlálhatatlanul sok nyomorék és koldus gyűlt össze abban a reményben, hogy a vajdától alamizsnát kapnak. Drakula parancsára valamennyiüket beterelték egy erre a célra épített nagy hodályba, s ott megvendégelték őket. A szerencsétlenek ettek, ittak, vigadoztak. Azután maga Drakula is felkereste őket, és megkérdezte tőlük:

– Mit kívántok tőlem?

Azok meg így válaszoltak:

– Ami Istennek és fenségednek tetszik! Tégy velünk úgy, amiként Isten sugalmazza néked!

Drakula megkérdezte:

– Akarjátok-e, hogy megszabadítsalak benneteket minden földi szomorúságtól és ínségtől?

A nyomorultak azt gondolták, hogy a vajda nagyon irgalmas lesz, s ezért kórusban felelték:

– Akarjuk, uralkodó!

Drakula erre megparancsolta, hogy zárják be a hodályt és gyűjtsák fel. Valamennyien bennétek. Ekkor a vajda így szólt bojárjaihoz:

– Tudjátok meg, hogy miért tettem ezt. Először is azért, hogy ne zaklassák a népet panaszaikkal, és országomban senki se legyen szegény, csak gazdag; másodszer – megváltottam őket szenvedésüktől, a nyomortól és súlyos betegségüktől.

VI. Egyszer valahogy a magyar földről két katolikus szerzetes kereste fel Drakulát alamizsnáért. A vajda külön-külön szobában helyezte el őket. Azután magához hívatta az egyik szerzetest, megmutatta neki a palotája körül kivégzetteket, karóba húzottakat vagy kerékbe törteket és megkérdezte:

– Helyesen cselekedtem-é, és mi a véleményed azokról, akiket karóba húzattam?

A szerzetes válasza így hangzott:

– Nem, uram, te gonosz dolgokat művelsz, kegyetlenül gyilkolod az embereket, pedig az uralkodónak irgalmasnak kell lennie! Azok, akiket karóba húzattál – mártírok!

A vajda ezután a másik szerzetest hívatta magához, és ugyanazt kérdezte tőle is. A szerzetes így válaszolt:

– Te Istentől felkent uralkodó vagy éppen azért, hogy a gonosztevőket kiirtsd, az arra méltókat pedig megjutalmazd. Ezek a gonosztevők csak méltó büntetésüket nyerték el tettükért.

Drakula ismét magához hívatta az első szerzetest, és így szólt hozzá:

– Miért hagytad el celládat és kolostorodat, miért járod a nagy uralkodók udvarait, ha semmit sem értesz a világi dolgokhoz? Lám, azt mondtad, hogy ezek itt – mártírok. Ha így van, téged is a mártírok közé akarlak sorolni!

S meg is parancsolta, hogy ezt a szerzetest is húzzák karóba. A másik szerzetesnek meg 500 aranydukátot adott, s így dicsérte meg: „Te értelmes ember vagy!” Azután nagy tisztelettel kísértette el a magyar földig.

VII. Egyszer egy gazdag kereskedő érkezett a magyar földről Drakula városába. A vajda megparancsolta neki, hogy áruval megrakott szekerét hagyja az utcán az előtt a ház előtt, amelyben éjszakai pihenőre tér. Éjjel valaki 160 aranydukátot ellopott a szekérről. A kereskedő panaszával Drakulához fordult. A vajda megnyugtatta: „Reggelre visszakapod dukátjaidat!”

Megparancsolta, hogy az egész városban keressék a tolvajt, és mindenkit megfenyegetett: „Ha a tolvaj nem kerül kézre, akkor az egész várost elpusztítom!”

Amíg a tolvajt keresték, Drakula a kereskedő szekérére tétette a hiányzó 160 dukátot, sőt még meg is toldotta eggyel.

Másnap reggel, alighogy felvirradt, a kereskedő a szekéréhez ment, és megtalálta az aranyakat. Számolja, s látja, hogy eggyel még több is van, mint volt. Megint megszámolja, de az eredmény ugyanaz lett. Elment hát Drakulához, és közölte vele:

– Uralkodó! Ma megtaláltam a pénzemet. Sőt, pénzeszsákomban a 160 dukáton felül van még egy felesleges dukát is, ami nem az enyém!

Közben a megtalált tolvajt elővezették a lopott pénzzel. Drakula elbocsátotta a kereskedőt, s búcsúzóul így szólt hozzá:

– Menj békével! De ha nem mondtad volna meg, hogy eggyel több dukátot találtál, akkor bizony ezzel a tolvajjal együtt húzattalak volna karóba!

VIII. Ha egy asszony megcsalta a férjét, ő annak szeméremtestét kivágatta és lenyúzatta, s az asszonyt meztelenül, a bőrdarabbal együtt a város piaca közepén egy cölöphöz kötöztette, és a lányoknak, akik nem őrizték meg szüzességüket és az özvegyasszonyoknak és más hozzájuk hasonlóknak a mellét vágatta le, másoknak a szeméremtestéről lenyúzatta a bőrt és izzó vaspálcát nyomatott a hüvelyükbe, amíg a pálcá a szájukon ki nem jött; így álltak meztelenül a cölöphöz kötözve, amíg testük és csontjaik szét nem hulltak vagy a madarak étke nem lett.¹

IX. Egyszer országháró útján Drakula meglátott egy szakadozott, ócska inget viselő szántóvetőt, akitől megkérdezte:

– Van feleséged?

– Van, uralkodó! – felelte a paraszt. Erre Drakula megparancsolta:

– Hozd a házamba, látni akarom!

Mikor látta, hogy az asszony egészséges és fiatal, megkérdezte a szántóvetőt:

– Mi az, talán nem vetettél lent?

– Van nekem lenem uralkodó, bőségesen! – felelte a szántóvető, és megmutatta a lenkötegeket.

Méregbe gurult erre a vajda és így szólt az asszonyhoz:

– Hogyhogy te lustálkodsz és nem gondoskodsz a férjedről? Az ő dolga az, hogy szántson, vessen és téged eltartson, a te kötelességed meg, hogy tiszta és díszes öltözetet készíts férjednek. Egészséges vagy, és még inget sem szőttél neki. A te bűnöd, hogy ilyen rongyokban jár. Ha a férjed nem vetett volna lent, akkor ő lenne a bűnös!

Ezután levágatta az asszony kezeit, őt magát meg karóba húzatta.

X. Egy másik alkalommal, a kivégzések után megparancsolta, hogy ebédjét a karóba húzottak teteme mellett szolgálják fel, mintha így jobban esett volna neki az étel és ital. Az ételt felszolgálók egyike nem bírta elviselni a hullaszagot, befogta az orrát, és elfordult a kivégzettektől. Drakula megkérdezte tőle:

– Mi van veled?

– Uralkodó, nem bírom elviselni ezt a bűzt! – felelte a szolgál.

Erre Drakula őt is karóba húzatta:

– A karó magasba emel, és a bűz így nem jut el hozzád!

XI. Egy másik alkalommal Mátyás magyar király követe, egy lengyel származású főúr kereste fel Drakulat. A vajda maga mellé ültette ebédelni a kivégzettek között, és egy hosszú, aranyozott karót készítettett elébe, majd megkérdezte tőle:

– Kitalálod-e, hogy miért készíttettem ide ezt a karót? Megijedt a követ, és így felelt:

– Úgy gondolom, uralkodó, hogy valamelyik előkelő főúr vétkezett ellened, és olyan tisztelettel akarod a túlvilágra küldeni, ahogyan még senkit sem végeztettél ki.

– Igazat beszéltél. Te nagy uralkodó követe vagy, ezért a számodra készíttettem ide ezt a karót!

A követ így válaszolt:

– Uralkodó! Ha valami olyat csinállok, amivel rászolgálok a halálra, akkor tégy, ahogyan akarsz, hisz te igazságos bíró vagy, nem te, hanem magam leszek halálom okozója!

Elnevette magát Drakula, és így szólt:

– Ha nem így, hanem kihívóan viselkedtél volna, akkor, esküszöm, ezen a karón ülnél!

Azután bőkezűen megjutalmazta a követet, és tisztelettel útjára bocsátotta:

– Éppen neked kell a nagy uralkodó követeként más uralkodókat felkeresned, mert jól tudsz velük beszélni; más követ ne merjen hozzám jönni, amíg meg nem tanulja, hogyan illik a nagy uralkodókkal tárgyalni!

XII. Bárhonnan is kereste fel valamely cár vagy király követe, ha nem tudott ügyesen tárgyalni és a vajda fondorlatos kérdéseire megfelelni, akkor Drakula karóba húzatta, és így búcsúzott tőle:

– Nem én vagyok az okozója halálodnak, hanem uralkodód vagy te magad! Ezért hát ne is átkozz engem. Ha uralkodód tudta, hogy tanulatlan és ostoba vagy, és mégis elküldött hozzám, a bölcs uralkodóhoz, akkor ő is pusztított el téged, ha meg magad vállalkoztál erre a szolgálatra, mit sem értve ehhez a feladathoz, akkor önmagad vagy végzeted okozója!

Ilyen volt Drakula szokása.

XIII. A vajda parancsára a mesterek vashordókat készítettek, megtöltötték arannyal, beforrasztották, azután egy folyó fenekére süllyesztették. Ezután Drakula nyomban lenyakasztatta ezeket a mestereket, nehogy valaki is tudjon kincséről, kivéve druszáját – az ördögöt.

XIV. Amikor Mátyás magyar király háborút indított a vajda ellen, Drakula elébe ment seregével, megküzdöttek; a király Drakulát élve foglyul ejtette. A vajdát saját emberei árulták el. Drakulát a királyhoz vezették, aki tömlöcbe záratta. Budától északra, a Duna menti Visegrád tömlöcben töltött 12 évet, Havaselnén meg a király másik vajdát ültetett a trónra.

XV. Amikor ez a vajda meghalt, a király Drakuláért küldött a tömlöcbe, hogy visszaadja trónját azzal a feltétellel, hogy áttér a katolikus hitre, mert ha nem, akkor élete végéig rabságban marad.

Drakula mindig jobban szerette a földi élet múltó gyönyöreit, mint az örök élet végtelen boldogságát, s ezért elhagyta hitét, elárulta a pravoszláv egyházat, a fényből a sötétségbe merült, s mert nem akarta túrni a börtön múltó kínjait, inkább örök gyötrelmekre kárhóztatta magát. Felvette hát az eretnek latin hitet. A magyar király nemcsak a havaselvei vajdaságot adta vissza neki, hanem feleségül adta hozzá édestestvérét is. Ez az asszony két fiút szült Drakulának. Még körülbelül 10 évig élt, s így is halt meg ebben a hazug hitben.

XVI. Mesélik, hogy Drakula a börtönben töltött években sem hagyott fel gonosz szokásaival: egereket fogdosott össze, madarakat vásárolt a piacon és agyonkínózta őket: az egyiket karóba húzta, a másiknak a fejét vágta le, a harmadiknak a tollazatát tépdeste le, azután szárnyára bocsátotta. A tömlöcben kitanulta a vargamesterséget, és ezzel tartotta el magát.

XVII. Amikor a király kiszabadította rabságából és egy időre Budával szemben, Pesten adott neki szállást, akkor történt a következő eset. Még mielőtt a király fogadta volna, Drakula házának udvarán elrejtőzött egy bizonyos gonosztevő. Üldözői berontottak az udvarba, ahol megkeresték és elfogták ezt az embert. Ekkor Drakula, kijöve a házból, kivonta kardját, és levágta a gonosztevőt megragadva tartó őrré. Ezt látván, a többi üldöző elfutott, Drakula meg szabadon engedte a gonosztevőt. A megfutamítottak elmentek a bíróhoz, és mindent elmondtak neki. A bíró a városatyákkal együtt panaszt tett Drakula ellen a királynál. Mátyás küldönce útján megkérdezte Drakulát, hogy miért cselekedett ilyen gonoszul. Drakula így válaszolt:

– Semmiféle rosszat nem tettem, az őrré önmagát pusztította el. Bárki, aki így be mer törni egy uralkodó udvarába, hasonló sorsra jut. Ha te magad jöttél volna el hozzám, s megtaláltam volna udvaromban a gonosztevőt, akkor kiszolgáltattam volna őt neked, hogy ne irgalmazz meg neki.

Amikor a királynak átadták ezt az üzenetet, az csak nevetett, és csodálkozott Drakula véleményén.

XVIII. A vajda halála pedig így történt. Havaselve földjére betörték a törökök, raboltak, foglyokat ejtettek. Drakula rárontott a török seregre, azok megfutamodtak, a vajda meg üldözte és kegyetlenül aprította őket. Drakula diadalmasan felugratott egy magas hegyre, és onnan nézte, hogyan kaszabolják vitézei a törököket. Amikor kíséretétől eltávolodott, saját seregének vitézei töröknek vélték, rárontottak, s közülük valaki ledöfte kopjájával; Drakula megdühödve, öt harcost kardélre hányt, de mert ellenei sokan voltak, végül is kopjájával felnyársalták.

XIX. A király ezután testvérét, annak két fiával együtt, visszavitette Magyarországra. Az egyik ma is él, a királyfi udvaronca, a másik a nagyváradi püspökhöz került, és akkor halt meg, amikor Budán voltunk. Láttuk Drakula harmadik, legidősebb fiát, Mihályt is, itt Budán. Még a vajdának a király hűgával kötött házasságát megelőzően született ez a fiú Drakulának valamilyen lánnyal történt nászából. A török szultántól menekült most ez a fiú a királyhoz.

XX. Drakula pusztulása után Ștefan moldvai vajda a király hozzájárulásával az egyik vajda Vlad nevű fiát ültette Havaselve trónjára. Ez a Vlad fiatal korától szerzetes, majd pap és az egyik kolostor főnöke volt, de azután felhagyott a szerzetesi étellel, megnősült és vajda lett. Annak a vajdának az özvegyét vette el feleségül, aki rövid ideig Drakula után uralkodott, amíg a moldvai Ștefan meg nem ölte. S most is ez a Vlad nevű volt szerzetes és archimandrita Havaselve földjének a vajdája.

Ezt az elbeszélést első fogalmazásban 1486. február 13-án írta a bűnös Jefroszin, majd ugyancsak ő dolgozta át 1490. január 28-án.

(Iglói Endre és Mисley Pál fordítása)

Az orosz Drakula-történet először a 19. század közepén látott napvilágot, majd 1896-ban Ioan Bogdan közölte az eredetit és román fordítását is, egybevetve a 15. századi német és latin nyelvű krónikákkal. 1964-ben Ja. S. Lurje adta ki a legteljesebb orosz Drakula-történet szövegét, a 15. és az azt követő századokban készített másolatok figyelembevételével.¹ Lurje három kútfői értékű forrást jelöl meg: a 15. századi német kéziratokat, újságlapokat, illetve Beheim költeményét; az orosz Drakula-történeteket, valamint Bonfini tudósítását. Ezeket összevetve arra a következtetésre jut, hogy az anekdoták egy közép-európai szóbeli hagyományra vezethetők vissza. Itt jegyezzük meg, hogy az 1900-as évek elején az említett Bleyer Jakab ugyanezt az álláspontot képviselte. Ezzel magyarázható a fent említett források közötti meglepő, olykor szó szerinti azonosság, mint például Drakula ebédje vagy reggelije a karóba húzottak között; a hullaszagtól idegenkedő szolga, illetve bojár büntetése; vagy az a történet, miszerint a vajda a kincseit elrejteti, majd a neki segítőket is kivégezteti; vagy karóba húztatja a rongyos ember lusta feleségét; megvendégeli a szegényeket, betegeket és öregeket, majd rájuk gyújtatja az épületet; vagy az a történet, amely állítólag III. Iván moszkvai nagyfejedelemnek is igen tetszett, vagyis fejükhöz erősítette a török (vagy idegen) követek turbánjait (vagy süvegeit).

Lurje szerint nem eléggé bizonyított a román kutatóknak – N. Smochină, P. P. Panaitescu vagy P. Olteanu – azon állítása, hogy az orosz Drakula-történet szerzője egy Mátyás udvarában élő román szerző munkája lenne, aki közép-bolgár vagy „kárpáti szláv” nyelven írta volna az elbeszélést. A szovjet kutatók többsége azonban a román Ioan Bogdan 1896-os elméletét alátámasztva, az elbeszélésnek orosz szerzősége mellett foglal állást. Legújabbán Zoltán András *Megjegyzések az orosz Drakula-történet keletkezéséhez* című tanulmányában új álláspontot képvisel ebben a kérdésben. Alapos nyelvészeti kutatás nyomán megállapítja, hogy az orosz kézirat forrásául egy szerb szerző kézírata szolgálhatott, mivel Mátyás király kancelláriájában a diplomáciai levelezés nyelve a latin és olasz mellett a szerb volt.

Ily módon a moszkvai követek, Kuricyan és társai érkezése előtt már létezett egy szerb nyelvű Drakula-történet, amely a magyarországi szerb deákság irodalmi terméke volt. S ezzel – hangsúlyozza Zoltán András – a nyugati kulturális környezetben élő ortodoxok világi irodalma is utat talál az orosz irodalomba. E mellett az érv mellett szól a román Nagy Sándor-regények szerb nyelvből való fordítása és elterjedése.¹

A legszembeütőbb különbség a német és a szláv elbeszélések között először is az orosz erkölcsi tanító szándék. Például az orosz történet súlyosan megrója Drakulát, amiért elhagyta hitét, „elárulta a pravoszláv egyházat, a fényből a sötétségbe merült, s mert nem akarta túrni a börtön múlt kínjait, inkább örök gyötremre kárhóztatta magát. Felvette hát az eretnek latin hitet.” Drakula kegyetlensége mellett legfőbb tulajdonságának vélik igazságosságát: „(...) a maga országában minden bűnt könyörtelenül megtorolt”. Egyformán büntetett bojárt, papot, szerzetest vagy egyszerű embert, s ez a tény nagyon tetszhetett a népi elbeszélőknek, de nem csak nekik, hanem a despota uralkodó, III. Iván politikai elveinek is megfelelt. Így válik a Drakula-történet politikai, társadalmi eszközzé az illető befogadó környezet számára. Ami a német krónikákban horror, rémisztő kegyetlenség és vérengzés, az az orosz változatban erkölcsi tanulsággal fűszerezett anekdotává szelődül.

Drakula cinizmusa is emberi vonásait próbálja fölerősíteni, így például miután a vajda a török szultán követeinek turbánjait apró szögekkel fejükhöz szegezteti, a következőképpen bocsátja el őket:

Menjetek, és mondjátok meg uralkodótoknak: lehet, hogy ő eltúri tőletek ezt a sértést, de én nem szoktam hozzá. Ne kényszerítse hát szokásait más uralkodókra, akiknek azok nem kellene; tartsa meg szokásait saját országában!

Vagy például mielőtt a koldusokra, öregekre, betegekre rágyújtatta volna a házat, azt kérdezte tőlük: „Akarjátok-e, hogy megszabadítsalak benneteket minden földi szomorúságtól és ínségtől?” A szolgáját pedig, aki nem bírta elviselni a karóba húzottak bűzét, ezzel a megjegyzéssel nyársaltatta föl: „A karó magasba emel, és a bűz így nem jut el hozzád!”

Az orosz elbeszélés teljességében realiztikusabb, közelebb áll a mindennapi élethez, s a trágárságtól sem mentes, amikor például a vajda a hűtlen és parázna nőt bünteti (lásd az elbeszélés VIII. fejezetét).

Magyar krónikáiról Drakuláról

Antonio Bonfini olasz humanista, Mátyás király történetírója az 1480-as évek végén kezdi írni *Rerum Ungaricarum decades* című művét. Az orosz történethez hasonlóan Bonfini Drakula-képe is eltér a német krónikákétól. Már több mint két évtized telt el a román vajda Dél-Erdélyben elkövetett vérengző fosztogatásaitól, s közel egy évtized a halálától. Ez alatt az idő alatt a kegyetlen zsarnokról szóló legendák elvesztik szorongás- és borzalomkeltő funkciójukat, s immáron megszélidült történelmi tényé válnak.

Bonfini nem tud a vajda elfogatásának okairól, holott gazdag anyag állt rendelkezésére. Radunak, Drakula öccsének megerősítését Havasalföld trónján ismét csak váratlannak véli. Művében, mint oly gyakran, Bonfini számtalan kétértelmű jellemzést, állásfoglalást örökít meg. Ez alól nem mentes Drakuláról szóló mondata sem, amelyet a Drakula-irodalomban szélteben-hosszában idéznek. Íme a mondat: „Inaudite crudelitatis et iustitie Draculam fuisse memorant.”¹ A mondat kétértelműsége már Heltai Gáspárnak, a Bonfini-mű első magyar fordítójának is szemet szúrt. Az 1575-ben írt *Chronica az magyaroknak dolgairól* című munkájában két részben fordítja le: „Ez a Dracula felette igen kegyetlen ember vala” – ez az „inaudite crudelitatis”-ra vonatkozik, majd ő is felsorolja a kegyetlenségéről híres vajda tetteit, s csak utána értelmezi a mondat második jelzőjét a „iustitia”-t: „olgy igazságszerető vala.”¹

Azonban Geréb László, 1959-ben megjelent Bonfini-fordításában Heltaival ellentétben így értelmezi a mondatot: „Mondják, hogy ez a Drakula hallatlanul kegyetlen és igazságtalan volt”.¹

Gerébbel ellentétben az olasz G. Giraudó az említett mondatban két ellentétes elvre (kegyetlenség-igazságosság) épülő állítást lát. Ezt pedig azzal magyarázza, hogy a magyar történetírásban például Attila és Mátyás jellemzése is erre a szigorú-igazságos elvre vezethető vissza.¹ A román kutatók, Nicolae Stoicescu, Ion Stăvăruş és mások is így értelmezik Bonfini jellemzését.

Hogy mennyire kétértelmű a mondat, bizonyítja az osztrák történetíró Theodor Zwinger 1571-ben megjelent *Theatrum vitae humanae* című munkája, amelyben Bonfinitól a következőképpen veszi át az idézetet: „Inaudite crudelitatis Draculam Transylpinae Ungariae praefectum fuisse memorant.”¹ Íme, a „iustitia” szó hiányzik. Ha alaposabban megvizsgáljuk a „iustitia” szó értelmezését a középkori latinban, megállapíthatjuk, hogy *igazságszolgáltatást, bírói hatalmat* is jelent.¹ Ily módon a szóban forgó mondat értelme szerintem a következő: „Ez a Drakula hallatlanul kegyetlen és hallatlan ítélkezésű volt.” Ez azért tűnik elfogadhatóbbnak, mert ha Bonfini ellentétes elvekre építette volna mondatát, az „at” vagy a „sed” kötőszót kellett volna használnia, nem pedig az „et”-et.

Miért kell egy mondattal ennyit foglalkozni? – kérdezheti jogosan az olvasó.

Azért, mert igen elterjedt az a nézet, miszerint Mátyás nem tudta történetíróját megakadályozni abban, hogy pozitív képet alkosson Drakuláról. Holott itt szó sincs erről. Bonfini Drakula-képe valóban árnyaltabb, mint az 1460-as években keletkezett krónikáké, följegyzéseké, de „a hallatlanul igazságos Drakula” nem szerepel Bonfini szövegében. Ezt már az utókor olvassa bele vagy szeretné beleolvasni.

Az sem véletlen, hogy Bonfini az orosz elbeszéléshez hasonlóan említi Drakula tetteit. Még a felsorolás sorrendje is megegyezik, habár a történetíró csak hat anekdotát jegyez föl:

Beszélik róla, hogy midőn a tisztelgő török követek hazai szokásuk szerint nem akarták levenni keleti süvegüket, e szokásuk megőrzése végett három szöggel erősítette fejükre, hogy többé meg se mozdíthassák; számtalan törököt húzatott karóba, s köztük barátaival pompásan lakomázott; az összes ínséges, nyomorult, beteg és szerencsétlen koldust fényes lakodalmán vendégelte meg, s miután étellel, borral jóllaktak, tűzzel pusztította el őket; a török foglyok lábáról lenyúzatta a bőrt, a

sebet őrölt sóval dörzsölte be, majd kecskéket hozatott oda, hogy nyalják sós talpukat és érdes nyelvükkel növeljék a gyötrelmet; egy firenzei kereskedőt, kit pénze őrzésével bízott meg, azzal gyanúsítva, hogy az hűtlenül kezelte, az országút közepére dobott, miután azonban éjjel megszámlálta a pénzt, s a kereskedő ártatlansága kiderült, bántódás nélkül elengedte. A barbár tájon olyannyira kegyetlenkedett, hogy ki-ki csak az erdőkben érezhette magát biztonságban javaival.¹

Bonfini értékes feljegyzést hagyott hátra Drakula fogságban töltött éveiről. A humanista történétíró szerint, amikor a török követei Mátyástól fegyverszünetet kértek, a magyar király megmutatta nekik Drakulát, amire a követek megrémülve távoztak:

„Valahányszor a király maga elé bocsátotta őket, mindig megmutatta nekik Drakulát, kit fogságban őrzött, aki a törökök kegyetlen és félelmetes ellensége volt. A követek fölismerték őt, akitől annyi kínzást szenvedtek el, ki annyiszor szétverte és megfutamtotta őket; ellenséges szemmel méregették, s annál inkább rajta voltak, hogy létrejöjjön a fegyverszünet. A király pedig, hogy félelmükben megerősítse őket, a fegyverszünetet elutasította.”¹

Bizánci és török krónikák Drakuláról

A bizánci krónikák közül a legmegbízhatóbb Laonikosz Kalkokondülész görög történétíró munkája.¹ Mint már több ízben említettük, pontos információkat találunk művében Drakuláról és a török udvarban hosszú évtizedekig tartózkodó Raduról, valamint a 15. századi havasalföldi viszonyokról. Kalkokondülész a vajda kegyetlenkedéseinek okát a hatalom megerősítésében látja. Miután a román vajda leszámol az áruló bojárokkal és családjaikkal, hozzáát egy erős, központosított, állandó katonasággal rendelkező állam megteremtéséhez. „Ez az ember gyökeresen átalakította Dáciát” (Havasalföldet) – vonja le a következtetést a görög történétíró. Ugyanakkor részletesen meséli el törökellenes harcát:

Amikor a török szultán megtudta, hogy a peonokkal magyarokkal szövetséget kötött, Drakulához küldte a Porta íródeákját, a görög Katavolinoszt, azzal a kéréssel, hogy jelenjen meg a Portán, mert a szultán kéreti magához. De mindez csak Drakula törbecsalását célozta, ugyanis a szultán nagy ajándékot ígért Hamzának, ha sikerül elfognia a vajdát. Ezért Hamza csapatával lesben állt, és várta Katavolinosz jelét, hogy melyik úton érkezik a vajda. Viszont a vajda csapataival legyőzte Hamzát és seregét, őket a székhelyére vitt, ott mind megcsonkította és karóba húzatta őket. Hamzának magasabb karót csináltatott. Majd átlépte a Dunát és feldúlta a vidéket, a lakosokat lemészároltatta, a házakat felégettette. Nagy pusztítást végzett, majd visszatért Dáciába.

Kalkokondülész törökellenes érzelmeit olvashatjuk ki a sorokból, hiszen a 15. század második felében a török uralma alá hajtotta Görögországot is. Nem véletlen tehát, hogy a vajdát kiváló hadvezérként is láttatja. Ezt bizonyítja a szultán elé vezetett havasalföldi katona története, akit a törökök a nevezetes éjszakai támadás során fogtak el. A szultán kérésére, hogy árulja el Drakula tartózkodási helyét, a katona inkább a halált választja, mire a szultán fölöttébb elcsodálkozva azt mondta volna: „... ha ennek az embernek jelentős hadserege lenne, igen nagy hatalomra tehetne szert.”¹ Ugyanakkor a bizánci krónikaíró megismétli a német krónikák történeteit is.

Amikor uralomra jutott erős testőrséget hozott létre, amely elválaszthatatlan volt a vajdától; ha egy bojárról azt gondolta, hogy az részt vehet a vajda elleni lázadásban, az udvarba hívatta, megkínóztatta és karóba húzatta, s vele együtt háza népét, a gyerekeket is, asszonyát és szolgálait, hallottuk, hogy egyedül a sok férfi közül, akiket ismerünk, sok embert megöletett. Hogy megerősítse uralmát rövid időn belül 20.000 férfit, asszonyt és gyermeket húzatott karóba; maga köré gyűjtött sok katonát és darabontot, akiknek kiosztotta a meggyilkoltak javait, úgy hogy rövid időn belül jelentős változás történt, ez az ember egész Dácia szerkezetét átalakította.

A török krónikaírók jellemzése merőben eltér a görög történetíróétól. Így például: Turszun bég, a 15. század második felében és 16. század elején élt történetíró *A bódító Mohammed szultán története* című munkájában a következőképpen ír a havasalföldi eseményekről:

Az a vérszomjas zsarnok és kegyetlen gyaur, mikor Inak vilajetének válija lön, a hetedik égisz küszöb iránt, adózásra kényszerítetvén, minden évben személyesen megjelent az adóval és tömérdek ajándékkal, s a boldogságos küszöböt csókolva kegyelemkérését megújította. Drága díszruhákkal, vörös sapkával, értékes aranyos uszkuffal* megajándékozta és a padisahnak sokféle kegyével megörvendeztetve bocsátatott vissza országába. De kegyetlen zsarnoka volt a hitetleneknek. Kegyetlenkedése oly nagyfokú volt, hogy ha pl. valamely faluban egy egyén valami hibát, vagy bűnt követett el, azon falunak összes lakosságát, férfiakat és nőket gyermekeikkel együtt, elevenen karóba húzatta. Agacs-Hiszárral szemközt – mely e nyomorultnak székhelye volt – hat mérföldnyi hosszúságban két sor sövényt fonatott, s a mellé tövisbokrokat ültetett, azt mondvá, hogy kertet csinál magának; azután a két sövény között karóba húzott magyarokkal, moldvaiakkal és oláhokkal rakatta meg. Azonkívül – a vár környéke erdős, fás hely lévén – mindegyik fának mindegyik ágán számtalan felakasztott ember függött s parancsa az volt, hogy aki e felakasztottakból egyet levesz, az annak a helyére akasztassák.¹

Turszun bég bizonyára nem ismerte a Drakuláról szóló német újságlapokat, jellemzése mégis – néhol szó szerint – megegyezik azokkal. Minthogy a német elbeszélések vagy Beheim költeménye főleg a dél-erdélyi szász városok és falvak pusztításairól tudósítanak, a török krónikák természetesen a török ellen végrehajtott támadásokról, s mindenekelőtt Drakula „kertjéről” szólnak. Egy másik török krónikás, Ibn Kemal írja, hogy Drakula „kertjében” a frissen földre csöpögő vér virágzó tulipánok formáját öltötte, s télen-nyáron a fák érett gyümölcsei az emberek koponyái voltak.¹

Később Kodzsa Huszein *Csodálatos történetek* című munkájában ezt olvashatjuk:

Székes városában kiválasztott egy hat mérföldnyi területet, bekerítette fallal. S ott a helyett hogy gyümölcsfákat és egyéb termőfát ültetett volna, kihegyezett karókat állított. Amikor kardjával ellenségeit legyőzte, karóba húzatta őket hason keresztül, másokat pedig keresztre feszített. A madarak és varjak lakmároztak a húsból, de ő nem engedte meg, hogy eltemessék őket. Ha valakinek volt bátorsága levenni valamely karóba húzott és keresztre feszített embert, azt a helyébe akasztották. Amikor a vajda elnézte a lakomáknak és büntetéseknek ezt a helyét, azt mondotta: "ez a halottak sétánya". E csúnya szokással legyőzte a hitetlenek összes uralkodóját és vezérét.

Talán ez lenne röviden a Drakula-mítosz történelmi forrása, mely megtalálható igen sok Drakula-regényben. A mítosz másik, sokkal összetettebb motívuma a vámpírhiedelem. Meg kell jegyeznünk, hogy a vámpírhit leginkább a gyarmatosításra hajlamos népeknél jelent meg, kevésbé Dél-Amerikában, Afrikában vagy Ausztráliában. Másrészt a vámpírhit szorosan kötődik a vallási tabukhoz, ugyanis a vámpír mindenféle tabut, törvényt, intést, tiltást lábbal tipor, a Rossz megtestesítőjeként mindenre képes. Nem is csoda, hogy ilyen hatalmas karriert futott be napjainkig. Próbáljuk nyomon követni a vámpír útját!

Bram Stoker *Drakula*-regényének köszönhető, hogy a valós történelmi Drakula, majd a köréje szövődött félezer éves legendárium és az ókorba visszanyúló vámpírhitek szorosan kötődnek

egymáshoz. Ekkor, 1897-ben, a viktoriánus Angliában született meg a 20. század egyik legszenvedélyesebb mítosza, Stoker Drakula vámpír-gróf története. A szerző a két szálát, a történelmet és a vámpírképzetet, úgy összevarrta, hogy nincs az a legenda, elbeszélés, regény vagy film, amely ne tudná magára öltetni vámpír-Drakula fekete köpenyét. A vámpírmítosz viszont, Drakulától függetlenül tovább fejlődött, és mára már túlnőtte a kissé megkopott figurát, helyébe léptek a Harry Potter-regényeken felnőtt nemzedék „hősei”: Lestat, Louis, Vittorio, Edward Cullen és Jacob, Stefan Salvatore és Elena, a Jó és Gonosz vámpírok.

A Tisztelt Olvasó e két szál történetét, fejlődését és legfontosabb dokumentumait találja ebben a könyvben, melynek szerzője több mint negyedszázada foglalkozik a témával. Kézikönyv mindazok számára, akik a téma iránt érdeklődnek. A vendégszerzők Szepes Mária, Saly Noémi, Fedeles Tamás, Lajthay Károly, Kertész Mihály, Lőrincz L. László (Leslie L. Lawrence), Zsuráfszky Zoltán és az egyetemi hallgatók anyagai még hitelesebbé, még hihetőbbé teszik a hatalmas Drakula- és vámpírtörténeti anyagot. Szepes Mária írása Lajthayról első ízben jelenik meg, *A Drakula halála* című filmforgatókönyv, melynek teljes szövegét közöljük, az első magyar Drakula-film (1921) hangulatát idézi föl. Saly Noémi Lugosi Béláról, Fedeles Tamás a pécsi Drakulya-házról, Leslie L. Lawrence a „fekete hercegnőről”, Zsuráfszky Zoltán a világon egyedülálló Drakula táncjátékáról mond el eddig nem vagy igen ritkán hallott tényeket és adatokat.

RÉSZLETEK *DRAKULA ÉS A VÁMPÍROK* C. KÖNYVBŐL

(RÉSZLETEK)

Mátyás a médiaguru?

Drakula az összeesküvések-elméletek hálójában

A Drakula-történetek háttérét vizsgálva, a nemzetközi szakirodalom elfogadta a „magyar összeesküvés” elméletét, ami azt jelenti, hogy Mátyás király Drakulát egy általa kitalált és véghezvitt rágalomhadjárat nyomán fogatta el és ítélte több mint tíz éves fogságra. A Drakulának tulajdonított levelet is, amelyet a szultánhoz küldött, Mátyás hamisította volna, mert a levél másolata csak E. Silvio Piccolomini (II. Pius pápa) és Michael Beheim írásaiban maradt fenn. A magyar királynak így kellett igazolnia szövetségesei előtt a török ellen indított hadjárat befejezését, valamint a pápai és velencei anyagi támogatás felhasználását és a törökbarát Radu trónra lépésének az elismerését. Ezután a magyar király és udvara Drakula-ellenes „propagandakampányba” kezd, és Európa-szerte terjeszti a leghihetlenebb történeteket a román vajda rémtetteiről.

Ioan Bogdan, román történész és filológus, később akadémikus, máig is sok tekintetben érvényes könyvet (1896) írt a román uralkodóról, amely az első komolyabb összefoglaló munka Vlad-Drakuláról. Szerinte a régebbi történészek, mint Gheorghe Șincai és Johann Christian Engel munkáiban (mindketten a az 1800-as évek elején írtak a havasalföldi vajdáról) Vlad Țepeș úgy jelenik meg, mint a valóságban: kegyetlen zsarnok és az emberiség szörnyetege, a legújabbak viszont mind jobban nagy és vitéz uralkodónak, az országot katonailag megszervező államférfinak, a szegények és igazak védelmezőjének, sőt a nemzet egyik géniuszának tekintik. Például August Treboniu Laurian az 1853-ban megjelent *Románok történetében* azt állítja a román vajdáról: hogy annak zsarnoki volt lelke és viselkedése másokkal szemben, de Vlad a nemzeti függetlenség bajnoka és vakmerőségig bátor, eltökélt szándékkal mindent feláldozott, hogy megszabadítsa országát az idegen járomtól. Ion Heliade Rădulescu a *Románok rövid története* (1870) c. tankönyvében Vladot a magyarok és magyar feudalizmus hívei ellen vívott harca miatt magasztalja, ami nem igaz — állítja Ioan Bogdan —, mert Vlad magyarbarát volt, és Mátyással együtt harcolt a török ellen. A neves román történész A. D. Xenopol nagyszabású *Románok*

története (1889) c. munka II. kötetében állította Drakuláról, hogy zsigereiben is kíméletlen, távol minden irgalomtól és könyörülettől, kegyetlen természetét országa szolgálatába állította, belső nyavalyáitól megszabadította, de ott is nyesett, ahol nem kellett volna, a lezülött országot azonban fölemelte. Ioan Bogdan helyreállítja a történelmi igazságot: “Manapság nem volna szabad iskoláinkban ezt a személyiséget a bátorság és hazaszeretet példaképeként emlegetni, hanem úgy, mint aki a barbár idők és az általa örökölt kórtani sajátosságok komor szüleménye és akiért csak szégyenkezünk kellene.”

Majd jóval később Șerban Papacostea egy 1966-ban megjelent tanulmányában¹ sorakoztatja fel az említett érveket, s azt a következtetést vonja le, hogy az 1462–1463-ban megjelent történetek, írások Drakula tetteiről, mint például II. Pius pápa visszaemlékezései, Beheim verses krónikája, az osztrák Th. Ebendorfer krónikája Mátyás sugallatára és irányítása alatt készültek. S ez abból derül ki, hogy Miklós modrussai püspök, a pápa Budán tartózkodó követe magától a királytól, Mátyástól hallotta a legszörnyűbb történeteket Drakula tetteiről. Így hát Mátyás azon fáradozott, hogy befeketítse a kereszténység ügyét eláruló Drakulát, s természetesen ezzel magát „tisztára mossa” Európa előtt, a török ellen indított hadjáratának befejezése miatt.

Ez tehát az érvelés menete. De mi lehet a célja a „magyar összeesküvés”, a Drakula-irodalomban? Először is kisebbiteni a román vajda kegyetlenségeit, s bizonyítani, hogy a rémtörténetek mögött csakis rosszindulat, sőt irányított rosszindulat áll. Másodszor pedig kedvezőbben megjelölni a vajda helyét és szerepét a 15. századi történelemben.

A Mátyás propaganda kampányáról szóló elmélet ma már meghaladott. A Drakula történetekről szóló kéziratok közül egyik-másik már az 1450-es évek végén, Drakula elfogatása előtt keletkezett. Ezt onnan tudjuk, hogy ezek nem tesznek említést Drakula elfogatásáról. Ekkor tehát Mátyás királynak még nem kell „védekeznie” Európa közvéleménye előtt, hogy elhanyagolta a törökellenes hadjáratot, sem röpiratokat nyomtatnia saját költségén különböző német városokban, hogy „befeketítse” Drakula vajdát.

Több negyven évvel később a bukaresti Tudományegyetem tanára, Eugen Denize a *Románok az oroszok és a félbold között. A török-velencei kapcsolatok és ezek hatása a 15. és 16. századi román térségre* című munkájában² azt vizsgálja, hogy a Velence és a Török Birodalom közötti háborúk és békék, vagy az éppen szorosabb kapcsolatok milyen hatással voltak a két román fejedelemség fejlődésére. Velence erősödésével párhuzamosan, főleg a 15. században, Havasalföld és Moldva (az 1450-es és 1470-es években, Ștefan cel Mare és Vlad Țepeș-Drakula uralkodása idején) nagyobb függetlenséget tudhatott magáénak a törökkel szemben. A következő században ez a hatás már jóval kisebb, hiszen Velence katonai hatalma eltörpült a török túlerő mellett, és a levantei kereskedelemről származó hatalmas hasznot a lagúnák városa békésebb eszközökkel próbálta biztosítani. Ehhez kapcsolódik az erdélyi szászoknak a levantei kereskedelemben játszott szerepe, hiszen a magyar királyok ezt a jogot számukra mindig is biztosították. Az erdélyi szászok gyakran folyamodtak politikai manőverezéshez, hogy szabadon eljuthassanak a Dunai kikötőkbe, így hol az egyik román vajdát, hol a másikat támogatták, attól függően, hogy ki ígért nagyobb kedvezményeket. Nagyszebenben és Brassóban a több vajdajelölt is élt ebben a korban. Főképpen innen származnak a havasalföldi vajdák (például Vlad Țepeș-Drakula) és a brassói vagy a nagyszebeni szászok között kialakult gyakran sok áldozatot követelő konfliktusok.

Eugen Denize jól dokumentált munkájában „újraalkotja” a törökellenes harc „megbonthatatlan” hármas egységét (Hunyadi János-Vlad Țepeș-Ștefan cel Mare). Az, amit II. Pius pápa mondott Hunyadi Jánosról a nándorfehérvári csata után („Magyarország a

¹ PAPACOSTEA, Șerban, *Cu privire la geneza și răspîndirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Țepeș*. Romanoslavica, XIII, 1966

² DENIZE, Eugen, *Români între Leu și Semilună. Relațiile turco-venețiene și influența lor asupra spațiului românesc (secolele XV-XVI)*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009

kereszténység pajzsa és a nyugati civilizáció védője.”) immáron kivetíthető a moldvai és a havasalföldi vajdára is. Denize érvelése a következő: a románok nem álltak ölbe tett kézzel a török uralom terjeszkedésével szemben, és olyan személyiségek, mint Hunyadi János (Iancu de Hunedoara), Vlad Țepeș és Ștefan cel Mare fegyverrel válaszoltak a kihívásra, és mindazzal, amit végrehajtottak sikerült lelassítaniuk a török terjeszkedését, és időt biztosítottak a Közép-Európai államoknak, hogy megfelelő megoldást keressenek és találjanak a török végleges feltartóztatásra. Lehetőségeikhez mérten ezzel a románok hozzájárultak a 15. században és a következő századokban a Kelet- és Nyugat-Európában tapasztalt modernizációs folyamatok elindításához és megszilárdításához. Ez a román történetírásban egyáltalán nem új megközelítés látványosan kiemeli a magyar történelemből Hunyadi János nemzetközi hírű és jelentőségű törökellenes harcát, mely ezzel a román történelem részévé válik, és így akár igaza is lehet a szerzőnek, amikor azt állítja, hogy a török ellen Mátyás nem tudott felmutatni olyan látványos sikereket, mint elődei vagy Vlad Țepeșnek az 1462-es hadjárata, a török táborban a szultán elleni éjszakai támadása, és Ștefan cel Marenek az 1475-ös Vaslui-i győzelme. Majd innen a következőt, hogy Vlad Țepeș és Ștefan cel Mare fontosabb tényezőnek számított Velence törökellenes politikájában, mint Mátyás és a magyar királyság. E. Denize szerint Velence átlátott Mátyás „fondorlatos politikáját”, hiszen tudomást szerzett a magyar király és II. Mohamed közötti 1462 őszi kötött titkos békéről, amelyet Velence és a pápa minden eszközzel próbált felbontani. Az 1462. február 11-i Mátyáshoz írott levelében Vlad Țepeș hathatós katonai segítséget kért a királytól, de ha mást nem, akkor legalább az erdélyi és székely katonaságot. Viszont Mátyás nem válaszolt a levélre, és egyszerűen elodázta a segítséget. „Egyáltalán nem volt lovagias tett Mátyás részéről, hogy nem védte meg vazallusát.”³ A magyar király csupán ősszel indult Erdélybe, miután a szultán visszavonult seregével Havasalföldről. Tény, hogy a szultán már 1462 júliusában hazatért, írja Domenico Balbi, Isztambulból a velenceieknek, és Vlad Țepeș helyett pedig Szép Radut (Radu cel Frumost) jelölte a havasalföldi trónra, amit Mátyás is elfogadott. Ekkor Mátyásnak ki kellett találnia valamit, ami bizonyítja Drakula árulását, hogy elfogassa és rabláncra verje, majd 12 éven keresztül fogva tartsa Budán és Visegrádon. Ezzel a pápa, Velence és az európai közvélemény előtt Mátyás „magyarázatot adott” arra, hogy azért nem indulhatott a török ellen, bár nagy összegű támogatást kapott a pápától, mert Vlad Țepeș-Drakula elárulta őt. Mátyás, írj és mondd, három hamis levelet készített. E. Denize, (együtt a legtöbb román és néhány magyar történésszel⁴) egyről tud. Ezeket aztán elküldték a szultánnak, Bassa pasának (Mehmet pasának) és a harmadikat „Thoenona uralkodójának” (talán Ștefan cel Marenek), ám a levelek Mátyás kezébe „kerültek”. A Nagyszeben melletti Roandolából (az eredeti szövegben Rauthal, Rothel, magyarul Rudály) 1462. november 7-én keltezett levelében Vlad Țepeș ezt írta a szultánnak:

„Uralkodója uralkodóknak és Ura a világ urainak, kik a Nap alatt élnek, a hatalmas Murádnak, a mindenkiben áldott hatalmas Mehmed szultánnak alázatos hódolatát küldi János vajda, Oláhország ura. Én, az Ön hatalmas Birodalmának szolgája, tudatom afelől, hogy a mai napon táborot bontva országomba indulok sereggemmel, melyet Isten kegyelméből összegyűjteni reménykedem, hacsak az Ön parancsa ennek nem vet akadályt. Nagy alázattal kérem Ő Fényességét, hogy tekintsen el hibáimtól és bűneimtől, hiszen gyalázatosságomban vétkeztem Felséged ellen, s országában kegyetlen dolgokra vetemedtem. Ezért könyörögve kérem Felségedet, irgalmazzon meg nekem, és engedélyezze, hogy Felségedhez követeket küldjek. Hiszen jól ismerem Erdélyországot, s egész Magyarország összes megyéjét, jártas vagyok az ügyeknek és helyeknek állapotában. Ha a Birodalom Ő fényességének kedvére lenne, hogy megbocsássa gáztetteimet, kezére játszhatom egész Erdélyországot, mert miután

³ Denize talán nem gondolt arra, hogy az ily módon beárnyékolta Mátyás-kép ellentétben állhat a román nemzeti himnusz szellemével, ugyanis a harmadik szakasz így szól: „Kísért Mihály, István, Mátyás büszke árnya/ Ó, román nemzet, nagy ősök ivadéka/ Kezedben fegyver, ereidben tüzes vágó, /Egyként kiáltod: „Szabad élet vagy halál”! (Farkas Jenő nyersfordítása)

⁴ Lásd MISKOLCZY Ambrus tanulmányát (*Karó mint metafora*, 1-2, in BUKSZ, 5. évf. 1993. 4. szám; 1994. 5. szám), amelyet KUBINYI András (*Hunyadi Mátyás, a személyiség és a király*, in AETAS, 22. évf. 2007. 3. szám, 83-100) nem tartott említésre méltónak.

ezt elfoglalta, innen hatalmába veheti egész Magyarországot. Követeim minderről bővebb hírekkel szolgálnak Felségednek. Életem végéig rendületlen szolgája leszek ebben a hitben. Birodalmát Isten tartsa életben sokáig! Kelt Rathaulban, 1462. november hó 7-én.” (Farkas J. fordítása)

A levél másolatát Mátyás elküldte II. Pius pápának, aki történeti munkájában lejegyezte a levél latin fordítását és hozzáfűzte, eredetileg „bolgár nyelven” írták.⁵ Természetesen a román történészek, igen kevés kivétellel, elfogadták azt az álláspontot, hogy e levél hamisítvány. Így Mátyás a hozzá menekülőt ellenségesen fogadta, majd elfogatta, „nagyszabású gyalázkodó propaganda-hadjáratot” indított ellene, és „iszonyatos kegyetlenségek” elkövetőjeként tüntette fel. E. Denize szerint Európa, a pápa, a Velencei Köztársaság, III. Frigyes és mások azért voltak hajlandóak elfogadni ezt a hamis képet, mert az akkori Európa gondolkodásában „egy görögkeleti uralkodó, amilyen Vlad Ţepeş volt, nem lehetett más, mint a katolikus király, Corvinus Mátyás vazallusa.”⁶ Ezzel lesz kerek a Mátyás-féle Drakula-ellenes propaganda-hadjárat elmélete.

A Párizsban élő román történész, Matei Cazacu⁷ még tovább megy, és „bebizonyítja”, hogy a Mátyás-féle propaganda nem csupán feltételezés, hanem kézzel fogható tény, hiszen „megtalálta” az 1463-as ősnymtatványt, melynek utolsó 36. története eléggé képtelennek tűnik, hiszen nem tudhatjuk, hogy ki az idős gubernátor/kormányzó, talán Hunyadi János, aki már hét éve halott, és ki az idős gubernátor lánya (talán Szilágyi Jusztináról van szó, aki Mátyás unokatestvére, de az valamivel későbbi történet), a sógor talán Mátyás király, aki hosszasan elkísérte volna Drakulát Havasalföldre, s ott elfogatta és magával hurcolja? Vagy Szilágyi Mihály lenne az öreg gubernátor, aki lányát (talán testvére lányát) adta Drakulához? Ez a *jóságos* Drakula köntösében megjelenő, elég naiv figura lenne a propaganda része? Íme a történet Cazacu feldolgozásában. A szerző ezt az „1463-as gúnyiratnak” nevezi. Szerintem ez a történet Cazacu saját „üzemmódjára” járatott Mátyás-ellenes propaganda része.

Tudjátok meg, hogy miként fogatta el Drakulát az idős gubernátor. Magyarország gubernátora levelet írt Drakulának, hogy hozzá szeretné adni lányát. És Drakula meg is érkezett pompás főúri ruhában 900 lovas kíséretében, és igen kiváló fogadtatásban volt része, és [a kormányzó] szóban Drakulának adta a lányát, de csak szóban, amúgy pro forma. Miután a lagzit megülték, sógora nagy pompával elkísérte Drakulát, miután Drakula országába értek, megállt és azt mondta: „Signiore férj, elég hosszsan elkísértelek.” Erre Drakula azt válaszolta „Igen Signiore.” Most [a sógor] bizonyos volt abban, hogy Drakula haza fog térni országába. Akkor körülfogták [Drakulát] és letartóztatták, és magukkal vitték. És még most is él. (Farkas J. fordítása)⁸

Tovább folytatva Denize gondolatmenetét az összeesküvés legfontosabb eleme a Mátyás által megrendelt ún. *ővszöveg*, melyet a magyar király udvarában találtak ki a „vérszomjas, kegyetlen és zsarnok Drakuláról”. Ez szöveg „hirtelenjében” elárasztotta egész Európát, beépült a korabeli krónikákba, később az 1480-as évektől német újságlapokat adtak, jeles történeti munkák és világtörténetek szólnak Drakuláról, és nem kevésbé rémtetteiről.

A román történetírásba is változások történtek. Például Matei Cazacu Drakuláról írott monográfiájának legújabb változatával kapcsolatosan Adrian Andrei Rusu középkor-kutató számos ellenvetést fogalmazott meg Drakula levele kapcsán⁹, és felteszi a kérdést, hogy a kor

⁵ Pii II Pontificis Max. Commentarii rerum memorabilium, quae temporibus suis contigerunt Officina Aubriana, 1614

⁶ DENIZE, Eugen, i.m. 116

⁷ CAZACU, Matei, *Dracula*, (Trad. Dana-Ligia Ilin), Humanitas, Bucuresti, 2008

⁸ Lásd CAZACU, Matei, i.m. 383-387, *Geschichte Dracole Waide* (ismeretlen szerző), 1463. A Drakula-portrét is tartalmazó feltételezett nyomtatvány 36 rövid történetet említ, amely nagyjából megismétlődik a későbbi nyomtatványokban is. 387

⁹ Matei Cazacu Drakula-könyvéről írott recenziójában Adrian Andrei Rusu, megkérdőjelezi azt az állítást, hogy Drakula levele „zavaros és értelmetlen” lenne, hiszen Mátyás politikai partnerei mindenek voltak csak naivak nem, köztük például II. Pius pápa, aki le is másolta a levelet.

politikusai ennyire naivak lettek volna, hogy elfogadják Mátyás magyarázatát? Szó sincs róla! Amit a rémtörténetek terjedését illeti, a román kutató elfogadja, hogy Magyarországon keresztül kerültek az európa köztudatba (honnan máshonnan?), de ezek nem mértéktelen túlzások, hanem olyan tények, amelyeket hasonlóképpen írtak le a görög és török krónikák is. Így, bár vakmerő harcos volt, a vajda súlyos pszichés problémákkal küzdött – írja Adrian Andrei Rusu. Egy másik román történész merőben más, a valósághoz sokkal közelebb álló álláspontot képvisel, ami az utóbbi évek jelentős változásának tekinthető: „Történetírásuk egyik hamis és örök elmélete szerint, a románok egyedül harcoltak a törökök ellen és Európát védték. Havasalföld katonai ereje igen csekély volt ahhoz, hogy egyedül, közép és hosszú távon, megbirkózzhatott volna a török veszéllyel.”¹⁰

Mátyás, a médiaguru

Képzeld el Mátyást, a kor médiaguruját,¹¹ amint 1462-ben szétküldi követeit III. Frigyes udvarába, a pápához, Velencébe, a német kereskedővárosok nyomdászaihoz, elöljáróihoz, a török szultánhoz, és parancsba adja nekik: íme, a Drakuláról szóló „összöveg”, tessék terjeszteni minden lehetséges úton. Erre mindannyian végre is hajtják a parancsot: a német nyomdászok és a török krónikaírók meg sem állnak az 1550-es évekig, és egyre-másra nyomják ezeket a *Flugblatt*okat, és írják a török szultánok történetét a hihetetlen Drakula gonosz tetteivel fűszerezve. III. Frigyes megparancsolja Michael Beheimnek, hogy írjon egy ezersoros költeményt Drakula gáztetteiről, mentendő a nagy szegénytől „örökkön hű barátjukat”, Mátyás királyt, azért mert nem támadta meg a törököt. II. Pius pápa is neki lát és megírja a „szadista kereszteslovag” (Makkai László) kegyetlenségeiről szóló történeteket, majd a német és svájci kolostorok másolói szorgosan dolgoznak, és Mátyás parancsára sokszorosítják ezt a temérdek hazugságot, mialatt Vlad Drakula láncra verve szenved a Salamon toronyban. Közben Mátyás parancsára Budán megfestik Drakula portréját, és ennek alapján kialakul egy emblematis Drakula-ikon, melyet ugyancsak Mátyás parancsára a templomok oltárképeire festenek a korabeli művészek, legtöbbször Pilátus helyett.

Ezután már nem volt nehéz Mátyás számára, hogy elhitesse Drakuláról azt a temérdek kegyetlen rémtettet, amelyet véghezvitt uralkodása idején. Talán keveseknek tűnik föl, hogy Mátyás fő „propagandamestere”, Janus Pannonius még az sem tudja, hogy Vlad Drakula (Dragula) nem moldvai, hanem havasalföldi vajda. Versének címe *Dragula, moldvai vajda fogságba eséséről* melyben így szól: „Zengjétek ünnepi dalt! Láncot bord végre a zsarnok! Már ha igaz, mit a hír szerterepülve susog.” (Muraközy Gyula fordítása), de lehet, hogy Mátyás még nem döntött arról, amiről Hubay Ilona elsőként írt¹², tudniillik, hogy korát megelőzve a magyar király a sajtót is felhasználta a közvélemény irányítására, ennek bizonyítéka például az 1485-ben Strasbourgban kiadott III. Frigyes ellen lázító röpirat. Drakula históriáját tehát valószínűleg 1485-ben nyomták – írja Hubay Ilona, akkor, amikor Mátyás Bécs ura volt. Hubay Ilona szerint feltűnő a Drakuláról szóló újságlap magyar vonatkozású híreinek hangsúlya, így lehet, hogy kiadásában, (és így szól a szerencsétlen félmondat) ”magyar szándék is rejlik.” Ettől visszafelé több mint két évtizedre vagyunk, 1462-ben, de ez semmit sem számít, hiszen neves Drakula-kutatók Radu Florescutól egészen Matei Cazacuig és Ralf-Peter Mártinig mindenki széltében-hosszában idézi ezt a néhány szót, amely perdöntő érvként lépett be a 20. századi „drakulológiába.” Mátyás Drakula-ellenes propagandájának hívei gyakran említik Leonhard Hefft feljegyzéseiből (1471-1474) a következő mondatot: „*Most külsője kegyetlennek és komornak tűnik, hiszen festett képe szinte az egész világon*

¹⁰ DIACONESCU, Marius, *Între adevăr istoric și mituri*, in *Historia*, 2010. 105. szám, 18

¹¹ IULIAN, Rodica, *Dracula sau triumful modern al Vampirului modern*, Compania, Bukarest, 2004. Érdemes idézni a Párizsban élő román orvos-író nő szavait: „Milyen mulatságos lenne elképzelni azt, hogy miként cselekedett volna Mátyás a Vald Țepeș elleni intézkedései során, ha birtokában tudhatta volna a filmgyártást és olyan filmrendezőket, mint Murnau vagy Tod Browning.”

¹² HUBAY Ilona: *Egykorú újságlap Drakula vajdáról*. Klny. a Magyar Könyvszemle 1947-es évfolyamából. Budapest, 1948

elterjedt”.¹³ Ez az állítás éppenséggel Hubay Ilona elméletét vonja kétségbe, hiszen már 1460-70-es években, tehát 1485 előtt, a történetesor és a Drakula-ikonográfia teljes „vertikumában” kialakult. Ezeket az újságlapokat a 15. század vége felé újrafogalmazták, de az átírt és újra kiadott szövegek alapján az újságlapok datálása kevésbé tűnik pontosnak, hiszen a szemfüles nyomdászok egyre növekvő fogyasztói horror-igényeknek tettek eleget attól függően, hogy hol, milyen városokban és régióban terjesztették azokat.

Mindazonáltal a sajtótörténészek tudva-tudják, hogy a kampány sokkal későbbi keletű. A francia sajtótörténet szerint is a „sajtókampány” a 17. század végére tehető, például a párizsi *Mercure galant*¹⁴ volt az lap, amely Mme de La Fayette *La Princesse de Clèves* című regényét lanszírozta 1676-ban, ugyanis egy Donneau de Visé nevezetű újságíró ezzel óhajtotta ismét nagyobb példányszámban kiadni lapját.

Mások a Drakula-történetekben olvasható egyes kifejezések magyar alakjára hívják fel a figyelmet, mint például Laslaw (László) vagy „wayda” (vajda) szavakra, ami, szerintük, azt bizonyítja, hogy a szövegek Budán keletkeztek. Nem elhanyagolható történelmi tény, hogy Erdély a magyar királyság része volt, s talán még magyarul is beszélhettek ott, nemcsak a budai udvarban. Felhívnam a figyelmet arra, hogy a korabeli szláv nyelvű levelezésben az összes havasalföldi vajda magát „Omlás és Fogaras hercegének” nevezi, és a *herceg* szó magyarul jelenik meg a szövegekben, gyakran latin betűs alakban.

Az összeesküvés-elmélet hívei szívesen idézik a Drakuláról szóló első hiteles történetet, melynek szerzője Miklós, modrusi püspök (II. Pius pápa magyarországi követe), aki személyesen is látta Drakulát visegrádi fogsága idején és elbeszélgetett a vajda embereivel is. A Drakula-történetet a püspök a magyar királytól hallotta (Narrabat rex fidem facientibus notariis, qui descriptioni intendebant.):

*A vlahok zsarnokát, Drakulát, mely névvel ők az ördögöt nevezik, fogságban láttam, amikor a hun (magyar) király mellett II. Pius pápa követi tisztét töltöttem be: termete nem magas, de igen izmos és erős, külsőre kegyetlen és félelmetes, sasorra igen nagy, tág orrhüvelyekkel, arca pedig sovány és sápadt, hosszú szempillái tágra nyílt kék szeméit övezték, feket és sűrű szemöldöke fenyegetővé tették nézését, bajuszán kívül arcát és állát borotválta. Kingró homlokcsontjai növelték fejének méreteit. Magas tarkóját bikáéhoz hasonló nyaka kötötte széles vállaihoz, melyre feketé, göndör hajfonatok hullottak.*¹⁵

A propaganda-hadjáratosoknak nem tűnt föl vagy talán nem akarják tudomásul venni, hogy Miklós, modrusi püspök műve *De Bellum gothorum*¹⁶ (amelyben beszámol Drakuláról) 1473-ban, tíz évvel később jelent meg, és ekkorra már a Drakula-történetek bejárták egész Európát, akárcsak később a „kommunizmus kísértete.” (A kiváló francia latinista és író, Pierre Gripari a kommunizmus terjedését a vámpírtörténetekkel hozta összefüggésbe, a bebalzsamozott élőhalottat, Lenin elvtársat fővámpírnak nevezte.) Ha Mátyásnak annyira szüksége lett volna a püspök írására, akkor propaganda-gépezetével rögvest kiadatta volna legalább a Drakulára vonatkozó részeket, hiszen a püspök hosszú időt töltött Vitéz János nagyváradi és Mátyás budai udvarában.

Ami a törökellenes hadjáratot illeti, II. Pius pápa 1463 októberében hirdette meg a szent háborút, majd 1464-ben nyarán az Adria partjaira, Anconába vonult, ahol Velence és III. Jó Fülöp burgundiai herceg csapatait várta, azért hogy a flotta élén elinduljon a török ellen, mely hadjáratához megnyerte Hunyadi Mátyás támogatását is. De a gutaütésben szenvedő II. Pius 1464. augusztus 15-én elhunyt. Ezzel a törökellenes keresztes hadjárat gondolata Európa nyugati részén elhalványult, és csak idő kérdése volt a török nyugati terjeszkedése. Így 1464. után Mátyás egyedül

¹³ CAZACU, Matei, *Dracula* i.m., 131

¹⁴ *Mercure galant* Alapította: Donneau de Visé, Párizs (1672-1724)

¹⁵ Lásd még SZ. FARKAS, Jenő, *Drakula vajda históriája*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989

¹⁶ Lásd még FRAKNÓI Vilmos, *Miklós Modrijsi püspök élete, munkái és könyvtára*, in *Magyar Könyvszemle*, 1897, 1. sz.

találja magát a törökkel szemben. Történelmi tény, hogy Mátyás már II. Pál pápához is segítségért folyamodott (Csezmiciei János pécsi püspök és Rozgonyi János tárnokmester vezette követség révén) a törökellenes hadjárat megszervezéséért. A költségekre szánt összeg első részletét (57.000 arany forintot) a pápai pénztár ki is fizette. Viszont ez a velenceiek 15.000 forintos támogatásával együtt is igen kevésnek bizonyult. Mátyás kimutatta, hogy legalább háromszázezer forintnyi segítségre lett volna szüksége a török elleni hadjáratához. (Lásd Fraknoi Vilmos munkáit.)

A Drakula-történetek már 1485 előtt – először szóban, majd kéziratban formában – terjedtek Európa-szerte. Négy német nyelvű kézirat ismert, és a felsorolt történetek igen sok ponton megegyeznek egymással. Ezek a következők: az ausztriai Lambach kolostorban őrzött Drakula-történet csak másolatban maradt fenn, a svájci Sankt Gallen apátságban *Geschichte Drakole Waide* (Drakula vajda története) címmel található, a londoni British Libraryben őrzött *Die histori von dem pösen Dracol...* (A gonosz Drakula története) című kéziratát őrzik és végül a franciaországi Colmar városi könyvtárában található kézirat. A négy kézirat közül csak a londoni születhetett 1462. után, ugyanis a többi három nem említi Drakula visegrádi fogságát. Igen eltérő források, mint Beheim verses eposza, a nyomtatott újságok, az orosz krónika, Bonfini Drakuláról szóló tudósítása, a török krónikák, a korabeli pápai követek levelezése sok helyütt szó szerint megegyeznek. Ami különbözik, az természetesen a befogadó olvasóközönség a német, a magyar, a szláv, a török politikai-erkölcsi elvárásai, az uralkodói érdekek, hagyományok és nem utolsósorban a szórakoztató szándék.

Bonfini, Mátyás udvari krónikása, miért ír oly visszafogottan Drakula gaztetteiről, hiszen csupán hatot sorol fel a 48 ismert történetből? Egész egyszerűen Mátyásnak harminc éven keresztül nem állt szándékában és nem volt elegendő pénze ahhoz, hogy Drakula hírnevét minden eszközzel befektetse!

Ha az egyik legértékesebb és egyben legrészletesebb kútfőt, a Beheim-krónikát vizsgáljuk, hamar kiderül, hogy Michael Beheim közel ezersoros költeménye távolról sem lehetett megrendelt propaganda-anyag, hiszen a cseh–német származású lovag az 1450-es években Cillei Ulrik szolgálatában állt, majd 1456-ban Pozsonyban V. László királyhoz szegődött és részt vett a nándorfehérvári csatában. Jelen volt pártfogójának, Cilleinek a meggyilkolásánál is. Mint írja, a Hunyadiak őt is fogva tartották és kirabolták, emiatt a Hunyadi-ház ellen mindig is ellenséges érzelmeket táplált. Hunyadi Jánosról például azt írta, hogy a kormányzó sok szégyenletes dolgot követett el, minden hasznot és jövedelmet elvett a királytól, és Cillei, mint a király legközelebbi rokona, ezt az állapotot nem akarta tűrni. Ezért kellett őt eltávolítani a Hunyadiak útjából. Mindezt csak azért említjük, hogy Beheim semmiképpen sem állhatott Hunyadi Mátyás oldalán, amikor 1463-64-ban költeményét megírta. Ebben az időben Beheimet 1466-ig III. Frigyes császár udvarában találjuk. Ami a felsorolt történeteket illeti, szinte szó szerint megegyeznek a kéziratokkal és a későbbi újságokkal, hiszen a földrajzi nevek, az évszámok alapján jól nyomon követhetők Vlad Ţepeş-Drakula uralkodásának különféle szakaszai.

A Beheim-krónika magyar változata az egyetlen olyan fordítás¹⁷, amely nem értelmezi sem a földrajzi neveket, sem a történelmi vonatkozásokat, holott ennek már közel százéves gyakorlata van, kezdve Bleyer Jakabtól egészen napjainkig. Csak néhány példa az erdélyi szász falvakra: a fordításban megjelenő „Holzmaina” magyarul *Holcmány*, németül Holzmengen, „Neudorf” *Szászújfalú*; „Klosterholz” *Hermány*, németül Kastenholz; „Beckendorf” *Botfalú*; „Seinding” *Feketehalom*; „Amlas” *Omlás*, stb. Így nem lehet tudni, hogy Drakula mikor és merre jár, holott ennek rendkívül fontos szerepe van a történetek hitelessége szempontjából. Talán a legszembetűnőbb félreértelmezés az, amikor a Beheim krónikájában Drakulát fogságba ejtik, elviszik Magyarországra és „Dzsurdzsú magas várában” tartják őrizetben. Tehát Visegrád helyett Mátyás Giurgiuba, azaz Gurgyevóba, a török várába viszi Drakulát, és ott tartja fogságban 12 éven át. Az elírás onnan származik, hogy az eredetiben *Jersiu* vára olvasható, ami *Wisud*, azaz Visegrád helyett került Beheim szövegébe. De az is rejtély, hogy az 1485-ös Drakula-történetben¹⁸

¹⁷ *A Drakula-történetek kezdetei*, Közreadja: Balogh F. András, Littera Nova Kiadó, Budapest, 2008

¹⁸ *Drakula kényír*, Szócs Petra és Balogh F. András fordítása, in *A Drakula-történetek kezdetei*, i.m. 61

Hunyadi János miért lett „az idős, törökbarát kormányzó”, ami fölöttébb „érdekes” történeti megközelítés. Az OSZK állományában őrzött eredeti újságlapban¹⁹ „de olve gubernator” áll. Nagyobb figyelmet érdemel Vlad Țepeș-Drakula! Makkai László, aki jól ismerte a magyar-román történelmi kapcsolódási pontokat ezt írta róla:

A keresztény szolidaritásnak és a magyarbarátságnak egyetlen vajda sem volt olyan odaadó, minden áldozatra kész híve, mint ő, s ezt tudta Mátyás is. ... a fiatal Vlad-Drakula évekig élt Hunyadi János, majd Mátyás király környezetében, beházasodott annak családjába, áttért katolikusnak, így a magyar udvar szemében ő volt a legalkalmasabb ember a törökellenes politika következetes, megalkuvás nélküli képviselőjére. (Makkai László: *Magyar-román közös múlt*, 1948)

Érdekességként említem, hogy Raymond McNally, aki Radu Florescuval több Drakula-monográfiát írt²⁰, 1997-ben egy román történelmi folyóiratban megjelent cikkében a következőkkel lepte meg a román közvéleményt:

... ismét előtérbe került az a gyanús nacionalista elmélet, miszerint Vlad Țepeș magyar «összeesküvés» áldozata lett, mivel nevét befeketítették. Egy ilyen elmélet, ostoba módon, a történelemben visszavetíti a nemzetek közötti gyűlöletet, olyan területre, ahol ennek nyilvánvalóan nincs helye. Ellenkezőleg, a történelmi Drakulát olyan személyiségnek kellene tekintenünk, mely túllép a nacionalista irányzatokon és igazi nemzetközi formátumú történelmi alak. Napjainkban Drakulát a román-magyar megbékélés szónokának kellene tekintenünk.

A román történészek fiatalabb nemzedéke már nem fogadja el teljesen az elődök (Nicolae Stoicescu, Stefan Andreescu, Radu Florescu, Mc Nally, Matei Cazacu, Treptow) propaganda-hadjáratával kapcsolatos elméleteket. Legújabbán, a téma kiváló ismerője, Marius Diaconescu,²¹ aki világosan kimondja (azt, amit több mint két évtizede állítottunk²²), hogy tekintetbe kell venni, miképpen terjedtek a Drakula-történetek abban a korban, amikor a fogadókban és vásárokon a publikum rajongott a horror-történetekért.

Mindezek fényében egyszerűen mulatságos az az állítás miszerint²³: „A mai szemlélő számára egyébként e szövegek [értse Drakula-történetek] tendenciózussága egyértelműnek tűnik.” Itt az ideje, hogy túllépjünk a Drakula-monográfiák e bizarr szemléletén.

¹⁹ Lásd W. SALGÓ Ágnes, [Drakula vajda tetteinek krónikája egy ősnymtatvány lapjain](#), OSZK, Budapest, 2002

²⁰ Mc NALLY, Raymond, LE BLANC, Benjamin, *Dracula într-un tablou necunoscut*, Magazin istoric, 1997. január, 12-14; Fontosabb műveik: FLORESCU, Radu-McNALLY, Raymond: *Dracula. A biography of Vlad the Impaler*. London, é. n.; McNALLY, Raymond T.; FLORESCU, Radu, *Dracula, prince of many faces: his life and his times*. Boston: Little, Brown, 1989; McNALLY, Raymond T.; FLORESCU, Radu, *The complete Dracula*. Acton, Mass: Copley Pub. Group, 1992; FLORESCU, Radu; McNALLY, Raymond T., *In search of Dracula: the history of Dracula and vampires*. Houghton Mifflin Co., 1994

²¹ DIACONESCU, Marius, i.m. 20

²² Sz. FARKAS, Jenő, *Drakula vajda históriája*, i.m. 53-59

²³ Lásd Balogh F. András, *Utószó*, in *A Drakula-történetek kezdetei*, i.m. 103